

ara es parla, és a dir, la llengua sorgida per activitat merament espontània i popular de la llengua medieval. El català que ara es parla és un complex de dialectes d'una gran riquesa lexicogràfica però d'aspecte molt irregular i d'utilització perfectament anàrquica. Tercer, el català que ara s'escriu, o sia una expressió com correspon a la tradició de la decadència, voluntàriament acastellanada.

El que s'anomena el moviment renaixentista, el romanticisme primer i el que vingué més tard, es trobà davant d'aquest panorama i no resolgué res per manca de coneixement per a enfrontar-s'hi amb eficàcia.

-Nosaltres -diu sempre Fabra- proposarem una solució del problema, la que considerarem més adient amb el geni de la llengua. Es a dir: formar la llengua moderna que hauria sortit, segons l'experiència filològica, de la llengua medieval si hagués estat lliurement i plenament cultivada. Aquesta idea implica tenir del llenguatge una concepció viva, compatible amb totes les transformacions imaginables. Això vol dir que, posats a donar solucions, haguérem de tenir presents les transaccions indispensables. No vaig pas anar a la composició de mala gana, perquè hi havia una qüestió urgentíssima a resoldre: aturar, frenar la descomposició general. Una vegada atès el més urgent, la gent dirà -els literats- si l'instrument que els ha estat donat els és més fàcil i de més utilitat.

Hi hagué un moment que en aquest país existí una voluntat de fer les coses bé, amb seny, d'una manera sòlida, intel·ligent i ordenada. Aquest moment és inseparable de la figura del senyor Prat de la Riba i de les seves dues màximes realitzacions: la creació de l'Institut d'Estudis Catalans i la fixació de l'idioma. Aquest moment -per desgràcia- fou d'una extrema fugacitat. De tota manera, aquestes dues obres han pogut ésser salvades: l'Institut, amb penes i treballs; la fixació i la depuració lingüístiques, d'una manera decisiva i total. Per a comprendre la transcendència enorme de l'obra de Fabra només cal veure l'immens progrés que s'ha fet, en la llengua escrita, sobre la difusa i vivíssima diversitat dialectal. Avui totes les persones de la nostra àrea lingüística que escriuen correctament la seva llengua escriuen la llengua que ens proposà Pompeu Fabra. Joan Fuster i Xavier Casp, a València; Josep S. Pons i Edmon Brasés, al Roselló; Francesc de B. Moll i Marian Villangómez, a les Balears escriuen, com nosaltres, de la part central de l'àrea lingüística, la llengua proposada per Pompeu Fabra, o sia simplement el català.

Fabra és molt important. És l'home que portà el català modern de l'anàrquica descomposició dialectal a la categoria d'una llengua de cultura. Fabra ha estat l'home més eficaç aparegut en l'últim segle en aquest rodal que va de Maó al Cinca i de les Corberes a Alacant. I ho ha estat portant a cap una obra de sentit d'ordenació, anti-anàrquica. Ben mirades les coses a la llum del que hem viscut aquests anys, l'aventura és sensacional.

Hem volgut dibuixar una silueta de Pompeu Fabra per incitar la joventut a l'estudi d'aquesta figura tan singular, tan susceptible de produir experiència -i en tot cas d'augmentar-la. Les condicions personals de Fabra, la seva intel·ligència aguda, ponderada i cauta, tingueren una decisiva influència en la seva obra de fixació de la llengua i en el triomf que obtingué aconseguint per la seva reforma l'adhesió general i voluntària de les diverses gents de la comunitat.

Josep Pla
(Del "Llibre de Lectura". Edicions Destino. 1967)

Ens plau transcriure l'article d'ESTEVE BUSQUETS I MOLAS publicat a la Fulla del Dilluns -"La Hoja del Lunes"-.

L'article devé històric, puix que es publicà en el darrer número de la "Hoja" (21 de febrer proppassat).

L'ALTRA PELL DE SABADELL

Aneu a saber qui fou l'inventor de la dita: «A Sabadell, mala pell». Ni quan, ni per quins set vous van penjar-li aquest lema denigrant. Que no se'm digui que foren els terrassencs, ancestralment tinguts per veïns gelosos, adversaris o enemics, car la dita solia anar acompanyada de: «I a Terrassa, mala raça».

Tanmateix la pell de Sabadell té, a parer meu, dues cares. O millor dit, Sabadell té dues pells. Una, la més coneguda arreu del món, és la industrial. Ja a principis del segle passat comptava amb una indústria tèxtil força important. I, naturalment, l'indústria comportà moviments obrers -la primera dona en llençar-se a la pública palestra, Teresa Claramunt i Creus, impulsora de l'anarco-sindicalisme, fou sabadellenca-, sindicals, cooperatius i d'altra diversa natura.

Ara, aquesta pell -bona per uns, mala per d'altres-sembla afectada per alguna malura que no arriben a guarir els dermatòlegs. La crisi general -virus principal de l'eczema-, amb la seqüela de l'atur i una cosa misteriosa que en diuen economia submergida, amenacen els sectors industrials i comercials.

L'Ajuntament de la ciutat ha fet un estudi important per a treure l'economia de l'atzucac on es troba. Propòsits, entre altres, de crear una zona franca per tal de promocionar l'activitat industrial, relançar la construcció de vivendes, impulsar obres públiques i un bon seguit de ben intencionades iniciatives. Per alguna cosa el 1927 van posar damunt la corona del seu escut, la llegenda: «Per meam viam scandam astra»: Pel meu camí escalaré les estrelles.

L'altra pell sabadellenca, és més íntima. No fa soroll de teters, ni de «vapors», ni hi ha perill de que contamiï l'aire. És la pell cultural, artística, que ha situat Sabadell en un dels primers llocs en el món de l'esperit. Ciutat capdavantera en publicacions, en institucions, en art i en teatre.

Això vol dir pell fina, sense fongs, ni butllofes que la deteriorin, l'arruguïn, l'envelleïxen. Un Sabadell ignorat per molta gent que passa sovint pels seus carrers, en general d'aparença anodina, però que diuen molt, a vegades, de la finor d'esperit dels seus veïns.

En voleu una mostra? El carrer de la Rosa. És dels més antics i com el de Petritxol, a Barcelona, és tancat al tràfic rodat. El seu primer nom, era d'En Rossa -un constructor del segle XVIIè- però la gent trobà més poètic i escaient donar-li el nom de la flor.

Això ho acabo de llegir en el llibre «Dels carrers de Sabadell», escrit per Joan Cuscó i Aymami i il·lustrat per Agustí Masvidal i Salavert. Millor dit, el primer ha posat lletra als dibuixos del segon. Com feren, no fa molt temps, amb un altra sobre les eixides, car a Sabadell n'hi ha a balquena.

Justament a través d'aquest deambular pels carrers sabadellencs, descobrim coses tan encisadores com la de trobar, en el de Sant Antoni -igualmente tancat al trànsit rodat- un «comerciant torrefactor de cafè-café, que sol escampar una flaire que desperta els sentits». Una estampa desapareguda de ciutats molt més petites i, no cal dir, de les més grans.

Això ens recorda -encara que no ho digui el llibre- que fins l'any 1945 a Sabadell es podia trobar algun venedor ambulat de cafè. S'havia començat a vendre així el 1912; es servia en copa i arribà a costar, poc abans de desaparèixer, sis rals!

Oi que és fina l'altra pell sabadellenca?

Esteve Busquets i Molas